

Høringssvar fra Utrykningspolitiet – forslag til endring i forskrift om forenklet forelegg i vegtrafikksaker – oppjustering av b tesatser

Innledning

Det vises til høringsbrev fra Samferdselsdepartementet av 4. november 2024 med forslag til endring i forskrift 29. juni 1990 nr. 492 om forenklet forelegg i vegtrafikksaker med frist 16. desember. Forslaget går ut på   oppjustere b tesatsene i tråd med utviklingen i konsumprisindeksen (KPI) fra 2024 til 2025 og er begrunnet i et ønske om   opprettholde b tenes preventive og pønale effekt.

Virkningen av justerte satser

Det vises til Utrykningspolitiets (UP) høringssvar av 09.12.2022 der det etterlyses en grundigere faglig begrunnelse for ytterligere økning av b tesatser. Siden oppjusteringen på 30% som trådte i kraft 01.02.2023 har det vært mulig   undersøke effekten av økningen både overfor overtrederen, politiets og påtalemyndighetens saksbehandling samt for trafikksikkerheten.

UPs veikantunders kelser viser en nedgang i ulovlig mobilbruk totalt sett, særlig i bruk av mobiltelefon til samtaler (bruken av mobiltelefon til teksting/lesing økte i perioden 2019 til 2022, men har vist en nedgang fra 2022 til 2024).¹ Totalt sett viser veikantunders kelsene en reduksjon i ulovlig bruk av mobiltelefon på 33% i perioden 2019 til 2024.

Antall reaksjoner på ulovlig mobilbruk har gått betydelig ned de siste tre årene. Denne nedgangen sammenfaller med den kraftige økningen i b tesatsene for ulovlig mobilbruk. Vi vurderer derfor at oppjusteringen på 30 % har hatt en positiv effekt på ulovlig bruk av mobiltelefon under kjøring og dermed en gunstig innvirkning på trafikksikkerheten.

UPs undersøkelser viser imidlertid at flere nå velger   ikke vedta forenklete forelegg (FF). Det er ikke undersøkt nærmere om dette skyldes det høye bøtenivået, men en manuell gjennomgang av et stort antall saker viser at flere oppgir bøtenivået som årsak til   ikke vedta det forenklete forelegget. Tallmaterialet inkluderer både vedtatte forenklete forelegg og anmeldelser som følge av at siktede ikke vedtok forelegg på stedet. Sammenligningen av perioden før og etter oppjusteringen² viser en gjennomsnittlig månedlig reduksjon på 31 % i vedtatte forelegg.

Dersom insentivet til   vedta forenklete forelegg hadde forblitt uendret etter økningen, kunne man forventet en tilsvarende nedgang i antall anmeldelser. I samme periode har imidlertid antall anmeldelser kun falt med 8 %, noe som tyder på en lavere vilje til   vedta forelegg på stedet.

En ikke ubetydelig konsekvens av dette vil være den økte arbeidsmengden, spesielt for påtalemyndigheten og straffesaksst tten, i politiet. Et merarbeid samtidig med en forventning om tydeligere føringer fra fagmyndighet om nedprioriterte saksområder, vil øke sannsynligheten for kapasitetshenleggelse. Den antatte merinntekten av en økning vil således ikke oppnås og effekten av forenklet forelegg blir dermed svekket. Dette vil, slik vi forstår det, være i strid med intensjonen med forenklet forelegg.

Om indeksregulering av b tesatsene:

Utrykningspolitiet kan være enig i utgangspunktet om at en justering av satsene iht. kroneverdien vil kunne bidra til at boten beholder sin preventive og pønale effekt.

¹ Utrykningspolitiet veikantunders kelse - Telling ulovlig bruk av mobiltelefon under kjøring 2024

² Første perioden: mars 2022-jan. 2023 og andre periode: feb. 2023 til nov. 2024

Vi mener likevel at justeringen overfor enkelte trafikk saker ikke kan finne sted uten at det samtidig foretas en tilsvarende endring overfor båter som gis i andre trafikkforhold. Det er gitt klare signaler fra Riksadvokaten om at en slik økning som foretatt i de to siste omgangene, ikke er ønskelig uten en klarere redegjørelse for de problemstillinger tatt opp i høringssvar av 19.12.2022. Dette kan vi slutte oss til.

Vi vil også hevde at økningen av 01.02.2023 (30%) førte til en betydelig disharmoni mellom b tesatsene for trafikklovbrudd regulert i forskrift om forenklet forelegg, sammenliknet med øvrige trafikkforhold og spesielt for de standardiserte b tesatser for andre kriminalitetstyper. Dette resulterte i justering av enkelte b tesatser for trafikk saker uten særlig faglig begrunnelse utover harmonisering.

Det kan ikke være tvilsomt at det byr på utfordringer for allmennheten   akseptere en økende ubalanse mellom trafikkforhold, særlig de som avgjøres på stedet av polititjenesteperson, og påtalemyndighetens praksis på øvrige områder der saker anmeldes. De må kunne ha tillit til at b tene står i forhold til hverandre og til alvorlighetsgrad.

En vil også minne om utgangspunktet for opprettelsen av forenklet foreleggsinstituttet som står beskrevet i Innst.O.nr.XV (1967-1968) under merknader til den enkelte paragraf, Til   31b: *"Komitéen ser det likevel slik at det er turvande med normering i ei viss utstrekning dersom ein skal få ei forenkling. Det vil d  vere en føresetnad at standardb tene ikke kjem for hogt"* (egen understreking).

S erskilt om mindreårige og forenklet forelegg

Prop. 135L (2010-2011) behandlet bl.a. spørsmålet om bot for mindreårige. Her gjøres det blant annet rede for gjeldende rett der dagjeldende bestemmelse (strl.   27), dagens strl.   53, drøftes. Videre redegjøres det for ny bestemmelse i strl.   78 bokstav som uttrykkelig fastslår at lovbr ter under 18 år er   anse som en formildende omstendighet.

Under punkt 9.2.4 trekker departementet frem faren for at boten fremstår som *særlig tyngende for den mindreårige*³. Likevel *utelukkes ikke bruk av bot som et allmennpreventivt virkemiddel*, f.eks. ved mindre alvorlige lovbrudd. Konklusjonen var at en opprettholdt muligheten for   kunne gi bot til mindreårige, men uten at man gikk nærmere inn på muligheten for individuelt tilpasset straff.

Det er inntatt i politiets lokale b tedirektiv i tråd med Riksadvokatens f ringer⁴, og derfor en utbredt praksis at påtalemyndigheten i politiet halverer botens størrelse overfor mindreårige i alle typer straffesaker der bot fastsettes. Dette gjelder også for forhold der politiet i utgangspunktet har tilbudt forenklet forelegg, men som ikke vedtas på stedet og det av den grunn skrives ordinært forelegg av påtalemyndigheten.

Forskrift om forenklet forelegg innehar ingen bestemmelse som gir adgang til individuelt tilpasset bot for mindreårige. Som kjent vil en vedtakelse av et forenklet forelegg ha den fordelen at straffen ikke registreres i politiets straffesaksregister.

Med påtalemyndighetens praksis som bakteppe, vil spørsmålet om vedtakelse (av FF) fremstå som et åpenbart dilemma for både verger og den mindreårige selv. En står i realiteten overfor valget mellom halv bot og strafferegistrering, eller full bot og ingen registrering. For unge mennesker vil et registrert forhold kunne få betydning for f.eks. behandling av visum og enkelte utdanningsløp og stillinger, selv om forholdet ikke i seg selv anses spesielt alvorlig.

³ den høyeste enkeltstående boten er pr tid 15.850 kr og øvre grense for fellesbot er på [27.550 kr](#)

⁴ [riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for 2018](#)

Utrykningspolitiet ser med bekymring på at økte b tesatser for forenklet forelegg vil føre til at mindreårige (og deres verger) i større grad ser en vedtakelse av forenklet forelegg som et lite reelt alternativ fordi forskriften ikke gir adgang til redusert straff.

En fast  rlig indeksregulering?

Går en likevel inn for en fast  rlig økning, foreslås at en, med tanke på arbeidsmengde, ikke  rlig sender oppjusteringsforslag, men at en heller beslutter en fast  rlig oppjustering og sender kun på høring dersom man ikke foretar en fast  rlig oppjustering.

Dette vil fremstå mer forutsigbart for både rettsapparatet og borgere. Det vil også kunne forenkle prosessen for tilsvarende oppjustering av andre b tesatser regulert i b tedirektivet. En annen mulighet er   sende et oppjusteringsforslag hvert andre eller tredje år, slik at det vil være mulig   foreta undersøkelse vedr. virkning slik som beskrevet ovenfor.